

Patron

INFORMACE PŘÁTEL
POMNÍČKŮ A PAMÁTNÝCH MÍST
JIZERSKÝCH HOR

ZVLÁŠTNÍ
VYDÁNÍ

5 / 96

ZVLÁŠTNÍ
VYDÁNÍ

ROČNÍK 7

130. výročí pruské invaze do Čech očíma dřívějších obyvatel Rýnovic

Pruský gardový granátník

Datum 3. července 1866 se dodnes uvádí v příručkách světových dějin a v Evropských zemích i ve středoškolských učebnicích. Toho dne svedla pruská a rakouská vojska velkou bitvu nedaleko Hradce Králové (bitva začala u obce Sadová, proto se u nás a také ve Francii používá názvu „Bitva u Sadové“), v níž Prusové zvítězili a rozhodli tak pro sebe další vývoj prusko - rakouské války. Historikové vojenství považují tuto bitvu za jednu z největších v 19. století. Však také vzbuzovala ve své době pozornost v celé Evropě i v USA. Prusko - rakouská válka 1866 se dotýká i našich národních dějin, nejen proto, že se odehrávala na území Čech a Moravy (částečně i na území Slovenska), ale také proto, že česká politika se pokusila v té době znovu rozvinout svůj „federalistický program“, v němž nadále viděla jediné možné východisko dalšího vývoje Čechů i jiných národů rakouské říše. Zatímco tento oficiální program české liberální politiky byl vůči Vídni (Habsburkům) loajální, malá skupinka osob vedená J. V. Fričem se pokusila propagovat zásadně protirakouský program, ale pod pruskou patronací. Bitva u Hradce Králové a celá prusko - rakouská válka z roku 1866 se dotýká dějin našeho národa posléze i z hlediska té skutečnosti, že v důsledku „vypuzení Rakouska z německého spolku“ i de jure. Prusko - rakouská válka byla ovšem především „válkou o nadvládu v Německu“.

Liberec byl obsazen bez boje 24. června 1866 pruskými vojsky. Jelikož píše kroniku Rýnovic, tak toto téma se bude ponejvíce týkat tohoto údobí Rýnovic a jeho okolí a jak ho Rýnovičtí prožívali.

Zároveň chceme poděkovat panu Zdeňku Pokornému z Prahy, který tyto události přeložil a zpracoval pro rýnovickou kroniku. Případné další připomínky, informace, atd. rádi přijmeme.

Podotýkáme, že toto číslo Patrona vydáváme celé ve vlastní režii.

Manželé Jana a Josef Zítkovi

„Ještě mnoho žijících součastníků má své zážitky z válečného roku 1866 ve svěží paměti.“ Tak se píše v knize od A. Jahnela: „Chronik der Preußischen Invasion des nördigen Böhmens im Jahre 1866“, která vyšla v Liberci roku 1867. Budiž učiněn pokus vylíčit podle této knihy válečné události v našem kraji, který od roku 1851 žádné vojáky neviděl.

Dne 25. května dorazila 3. rota (Compagnie) 18. rakouského praporu polních myslivců (Feldjäger-Bataillon) drahou z Prahy do Rychnova, pochodovala do Jablonce, kde přenocovala. Dne 26. května pokračovala na Smržovku (Morchenstern) do Kořenova (Wurzelisdorf), aby obsadila hranice. Dne 28. května odešla jedna četa této roty do Nového Světa (Neuwelt), zřídila tam strážnici v c. a k. celnici a odtud zajišťovala službu (strážní) až na pruských hranicích. Tato četa byla po celých 24 hodin vzdálena z Kořenova. Dne 10. června byla ubytována na

Novém Světě - Harrachově četa o 38 mužích pod vedením c. a k. nadporučíka Schönauera se třemi muži Windischgrätzových dragounů, avšak brzy nato opět stažena.

Dne 15. června přišly do Jablonce dvě eskadrony c. a k. 9. husarského pluku hraběte Liechtensteina kromě štábu a 16. a 17. června pokračovaly do Smržovky. Dne 18. června dorazila do Jablonce spojovací hlídka (Ordonanzpost), utvořená z deseti Radeckého husarů. Odtud vykonávala hlídkovou službu mezi Smržovkou, Libercem, Hodkovicemi a Železným Brodem.

Rakouský kyrysník

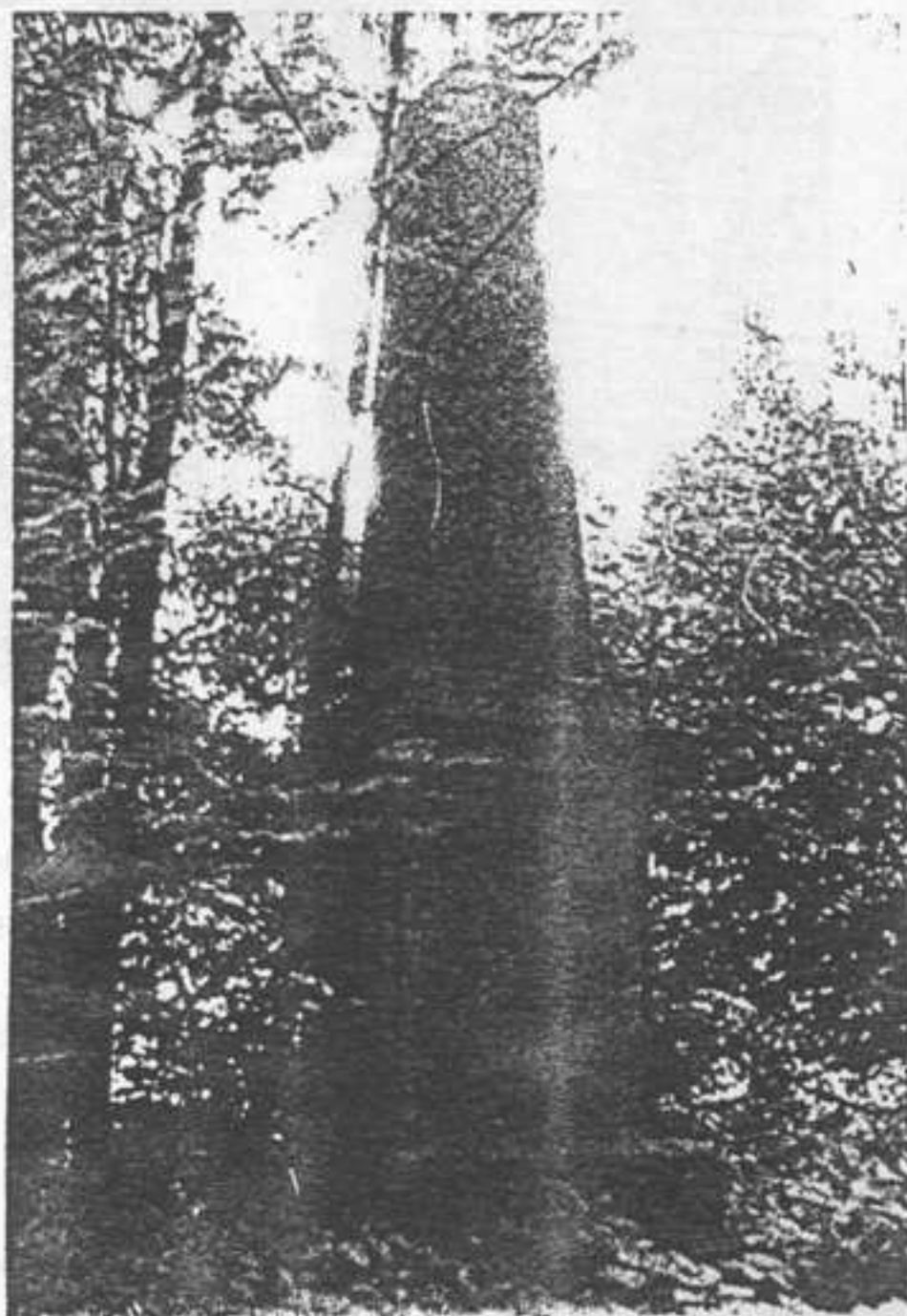
Mezitím vytrpěli obyvatelé osad v novosvětském průsmyku mnoho strachu a hrůzy. Dne 16. června v 7 hodin večer tam byl totiž odtrouben poplach. „Prušáci jdou !“, vykřikovali naši vojáci. Povstal strašlivý shon. Každý se snažil dostat svůj nejcennější majetek do bezpečí. Myslivci pochodovali z Harrachova a finanční stráž i zaměstnanci celnice, sídlící na Novém Světě, ustoupili do Rokytnice (Rochlitz). Všechny hraniční mosty na hraniční stezce byly strženy, zejména most přes Mumlavu v Rýžovišti (Seifenbach), a v Novém Světě most přes Kamenici a přes Milnici. Druhý most přes Milnici, jakož i most přes Mumlavu na říšské silnici byly zapáleny, velký kamenný jizerský most u Kořenova byl zatarasen pařezy a smrkovými kmeny. Na hlavní silnici a na vedlejších cestách proti Schreiberhau a Rokytnici, stejně jako mezi Novým Světem a Kořenovem byly utvořeny mohutné záseky. Důstojník řídil tyto práce, které vykonávali částečně čeští vojáci a částečně vesničané. Záře hořících mostů v údolním kotli od Kořenova až k Novému Světu skýtala v mlhavě deštivé noci děsivě krásný pohled. Přitom spěchaly spojky v rychlém cvalu po silnici nahoru a dolů. Ve dvanáct hodin v noci dorazili rychlí poslové do obcí v tanvaldském okrese s rozkazem, aby byly bezodkladně dodány všechny koně, co jsou k dispozici, pro zpětný transport roty myslivců do Tesařova (Schenkenhahn). Tak proběhla noc v děsivém

strachu a ráno našlo všechny obyvatele ještě vzhůru. Prusové se však nedali vidět. Později se ukázalo, že poplach vyvolala jízdní hlídka, která spatřila za Jizerou na pruském území silnější pruskou hlídku.

Dne 17. června se měla konat v Příchovicích pouť a jarmark, jinak silně navštěvovaný, ke kterému dorazilo již mnoho prodávajících. Předchozí půlnoční poplach a současné povolání obecního představeného Wenzela Neumanna k c. a k. hejtmanovi Mastovi způsobilo však mezi návštěvníky trhu takové pozdvižení, že odjeli odtud za noci a mlhy do všech stran. Myslivci se sháhli zpět do Tesařova (Schenkenhahn) a z padesáti povozů, které tam taktéž dorazily, obdrželi pouze 19 pro přípravu dalšího ústupu. Od té chvíle byl Nový Svět - Harrachov zcela odříznut od vlastní země a obyvatelstvo těchto míst bylo ve strašné situaci, neboť od 18. června tam spotřebovali potraviny. Vznikl hlad a bída. Ředitel hraběcí harrachovské sklárny Setzer obeznámil s věcí c. a k. hejtmana Masta a dostal povolení zřídit mezi Novým Světem a Kořenovem nouzové mosty a zátarasy natolik otevřít, aby mohl projet úzký povoz, uzavření v případě nouze muselo být okamžitě proveditelné.

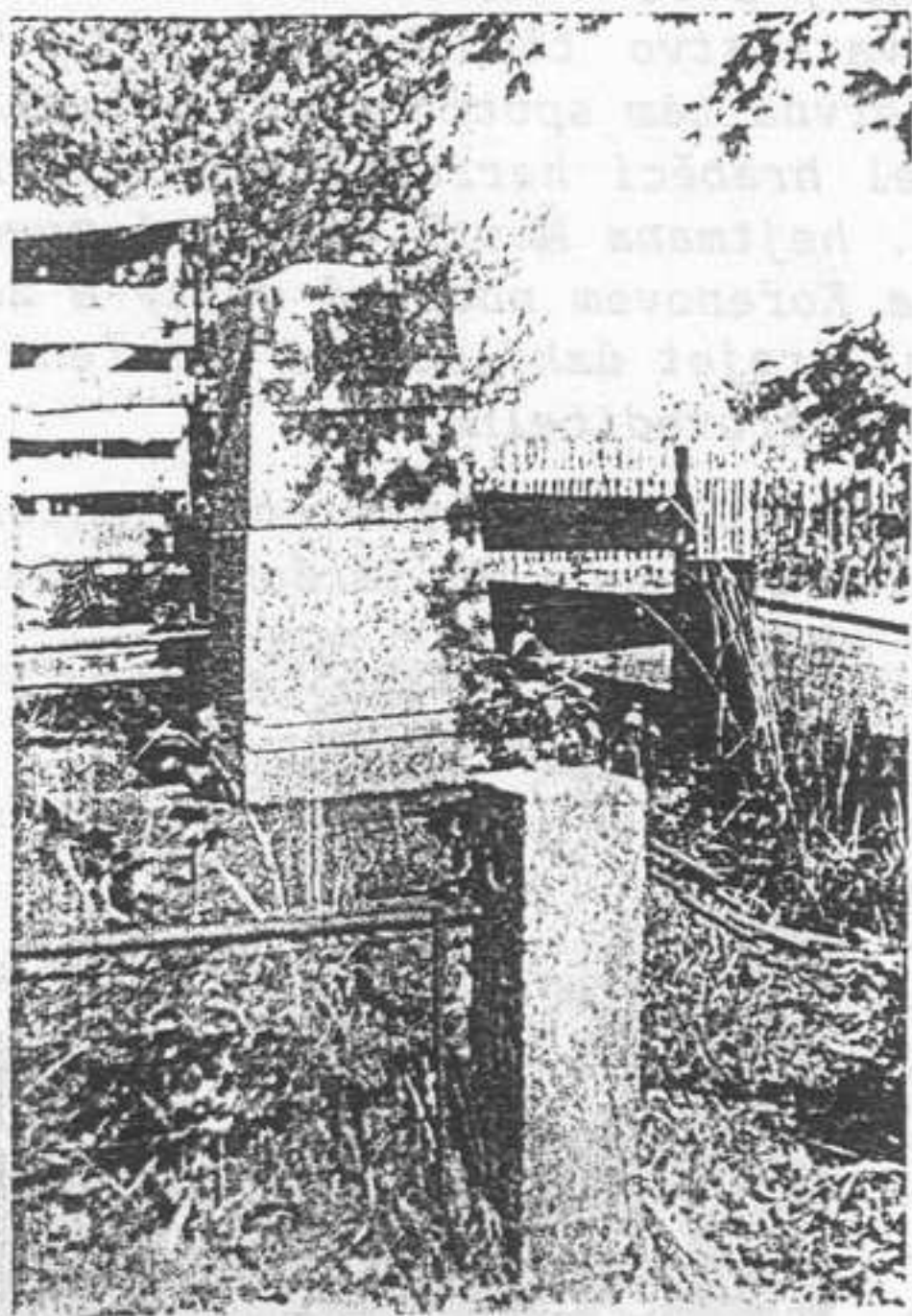
Dne 19. června nastoupila do Kořenova eskadrona lichtensteinských husarů, kteří přešli z Jablonce do Smržovky (Morchenstern), aby operovali společně s myslivci. Eskadrona dorazila v 10 hodin dopoledne, avšak byla po pobytu, trvajícím dvě až tři hodiny, ubytována v důsledku obdržení protirozkaзу v obcích Dolní Polubný (Unter Polaun), Merklov (Tiefenbach), Desná (Dessendorf), Šumburk (Schumburg), a Tanvald (Tannwald), načež následujícího dne opět odpochovala do Držkova (Drschkow).

Dne 19. června se konalo v Tanvaldu poslední zasedání okresního výboru, na kterém se projednávala opatření pro případ nepřátelské invaze.

Dne 19. června odpoledne obsadili Prusové Žitavu (Zittau) v Sasku.

V noci z 21. na 22. červen se opakovalo v pohraničních místech novosvětského průsmyku pozdvižení, protože hejtman Mast předvolal k sobě na 12. hodinu v noci představeného Příchovic, kterému svěřilo vedení záležitostí přípřeže obecní zastupitelstvo společně se svým tajemníkem J. Noskem. Všech 19 povozů s přípřeží mělo být uvedeno v pohotovost, z čehož se rozšířila pověst o příchodu Prusů jako těkavý oheň po celém kraji. Tentokrát však měla noční příprava k pochodu jiný účel: Obecní představený byl požádán, aby určil obeznámeného vůdce, který by převedl celý oddíl lesem přes hranice bez použití hlavní silnice, aby přepadl nepřátelskou baterii v Petersdofu

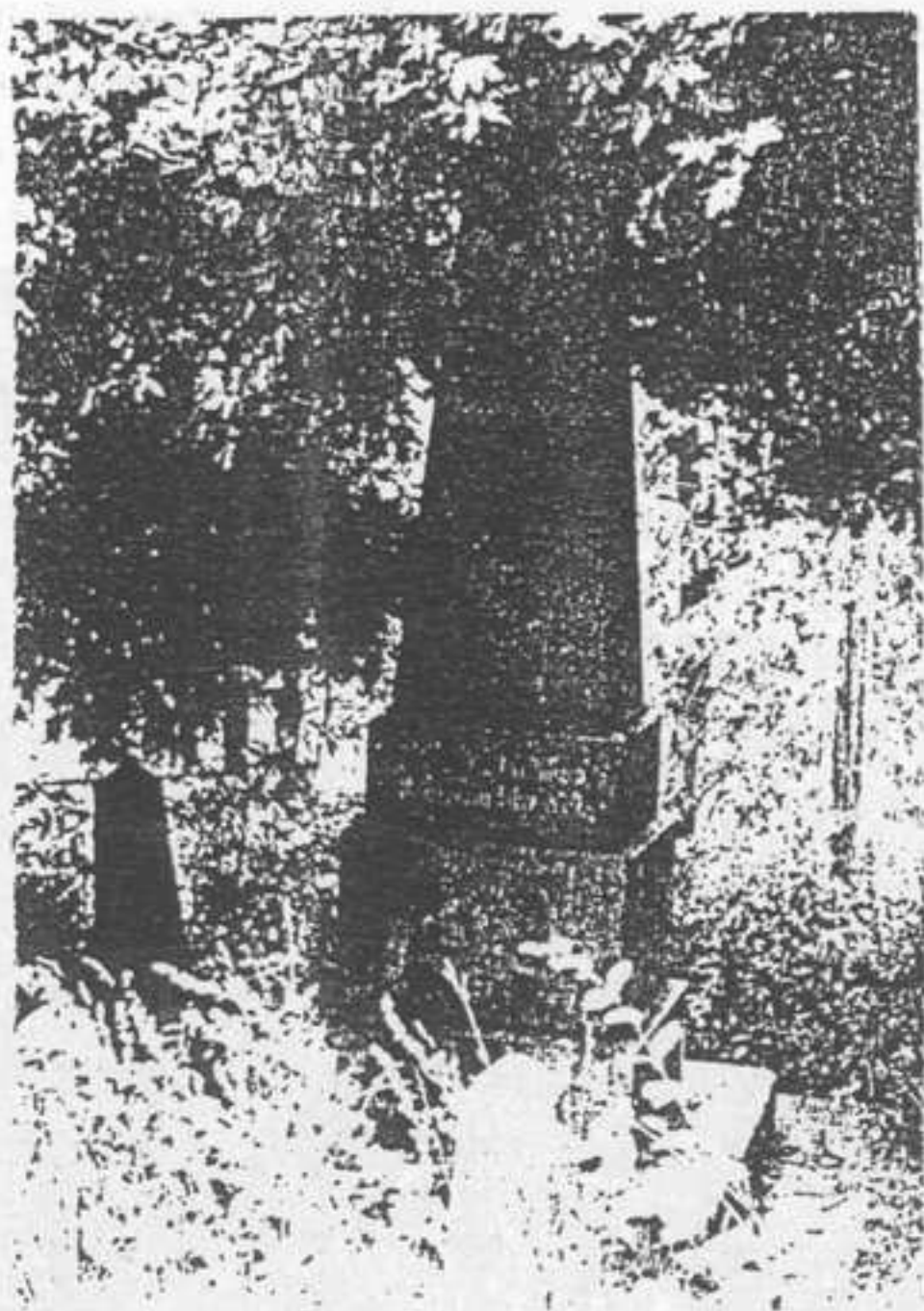
(v Prusku) za přispění oddílu c. a k. dragounů, který měl přejít přes krkonošský hřeben. Postavení v Tesařově (Schenkenhahn) měla mezitím zaujmout eskadrona liechtensteinských husarů, přemístěná ve dvě hodiny v noci ze Smržovky. Požadovaný vůdce byl už dopraven na přípřežném voze, husaři už dorazili, když tu dorazila určená spojka a doručila hejtmanovi telegram z velitelství brigády, jehož obsah byl: „Ne přes hranice, neútočit, nýbrž při nepřátelském útoku se obranně stáhnout zpět.“ Radostný pohled důstojníků a mužstva se proměnil v pravý opak, myslivci se stáhli do svých ubikací, husaři však tábořili volně a stáhli se dalšího rána zase zpět do Držkova.

Dne 23. června překročili Prusové hranice. U Bedřichovky (Friedrichshain) a Krásné Studánky (Schönborn) se už vyskytly boje předních hlídek. Husarský oddíl umístěný v Jablonci vyrazil téhož dne směrem na Rochlice (Röchlitz), současně

odpochodovala eskadrona lichtensteinských husarů, ubytovaná ve Smržovce a okolí, přes Rýnovice do Liberce. V Novosvětském průsmyku byly toho dne na rozkaz c. a k. hejtmana zbourány všechny nouzové mosty, protrženy kanály při silnici do Szklar-

szke Poreby (Schreiberhau) a znovu uzavřeny záseky. Nato se stáhli rakouští myslivci, kteří zde byli ubytováni už měsíc, zpět na Příchovice, kde ještě přenocovali. Dne 24. června v 9 hodin ráno odtáhl celý oddíl přes Držkov do Železného Brodu, takže nyní byl celý okres zbaven jakékoliv obranyschopnosti. Tím okamžikem byla též ukončena činnost všech c. a k. úřadů, c. a k. četnictva a finanční stráže, poštovních a telegrafních úřadů. Daňové pokladny a telegrafní přístroje byly odvezeny a provoz četných továrních zařízení byl redukován na několik hodin. Školy zůstaly uzavřené, obchod a doprava se zastavily. Církevní slavnost v Polubném, připadající na 24. červen, měla stejný osud, jako tehdy 17. června na Příchovicích. V 9 1/2 hodin dopoledne vpochovali Prusové do Liberce, na 20 000 mužů tam muselo být ubytováno. Do jabloneckého okresu pronikli Prusové od Liberce částečně přes Vratislavice (Maffersdorf),

masa se dala do pohybu teprve 26. června a pochodovala jednak přes Dalešice a Kopaninu do Turnova, jednak do Jistebka (Schumburg) a Maršovic, odtud následoval 27. června další pochod na Železný Brod.

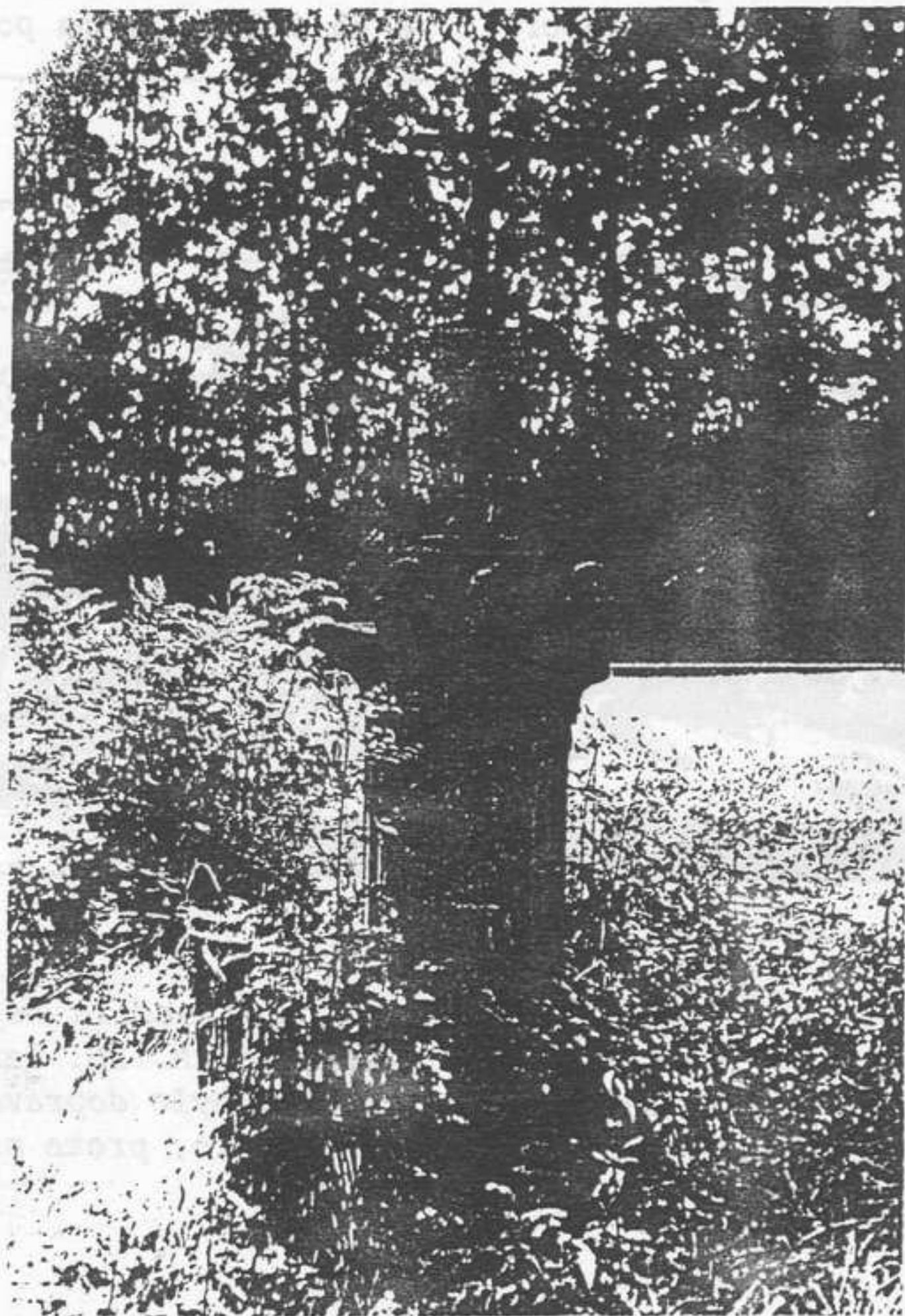
Novosvětským průsmykem napochodovala do Čech 26. června dopoledne škadrona braniborských dragounů. V hraniční vesnici Schreiberhau v Prusku byl krátce před vypuknutím války ubytován na několik dní 1. prapor myslivců a dvě setniny 43. pěšího pluku. Když se Prusové objevili na Novém Světě, dali odstranit záseky směrem ke Kořenovu, nato přešli po kamenném mostě přes Jizeru a pochodovali s krajní obezřetností směrem ke Kořenovu. Bez zdržení pokračovali pak nahoru na Tesařov (Schenkenhahn). U Könbigova hostince v Růžodole (Rosenthal) se setkala jízda se setninou pruské pěchoty, která vypochovala v 6 hodin ráno z Jablonce do Tanvaldu. Dále pokračovali nepřátelští vojáci společně přes Dolní Polubný (Unter Polaun), Tanvald a Smržovku až do Pasek (Schlag). Pěchota se vrátila zpět do Jablonce, jízda pokračovala přes Mšeno (Grünwald) do Liberce. Od té doby už nepřišli žádní Prusové přes Nový Svět,

částečně přes Kunratice (Kunnersdorf), o 11. hodině se objevili první prušští vojáci v Proseči (Proschwitz), v polední hodině ve Mšeně (Grünwald), o jedné hodině po poledni se objevily přední hlídky v Jablonci. Ve dvě hodiny odpoledne obsadil nepřítel Kokonín (Kukan), odkud vyslal ještě téhož dne přední hlídky do Maršovic (Marschowitz) a Rychnova (Reichenau). Ty zjednaly už o páté hodině odpoledne dotyk s oddíly, proniknuvšími do Dlouhého Mostu (Langebrück).

Dne 25. června procházely jednotlivé oddíly nepřátelských vojáků z Kokonína přes Rychnov vpřed, avšak hlavní

pročež také místa tanvaldského okresu trpěla válkou daleko méně, než místa v jabloneckém okrese. (Bližší je uvedeno u dotyčných obcí.)

V den bitvy u Hradce Králové 3. července byla slyšet navzdor velké vzdálenosti dělostřelba na různých místech okresu. Např. na Příchovicích to roztráslu okna. Dunění podobné hromu trvalo nepřetržitě od 8 hodin ráno do 12 1/2 v poledne a od 1 1/2 do 3 hodin. Brzy projížděly vozy s raněnými vojáky okrese. Např. 9. července odpoledne dorazilo do Příchovic 13 nemocných Prusů se čtyřmi vozy. Museli tam být ubytováni a ošetřeni. Některé osady musely ubytovat Prusy ještě při jejich

zpětném pochodu. Dne 5. a 6. září musel Tanvald ubytovat jednu setninu a Smržovka dvě setniny pomořanského pluku. Kromě jedné přípráže však nic nezrekvírovali. Bez požadavku na ubytování zůstalo v jabloneckém okrese jen několik málo obcí, ležících stranou od dopravních silnic, jako např. Josefodol (Josefsthál) a Maxov (Maxdorf). Zato byly útočištěm mnoha rodin a mladých lidí z okresu, kteří uprchli před Prusy.

O VÁLEČNÉM ROCE 1866 V RÝNOVICÍCH A OKOLÍ

..... dne 23. června 1866 v druhé hodině odpolední přijeli v ostrém cvalu Liechtensteinovi husaři, nakvartýrování ve Smržovce, tři muži jeli přes louky a obilná pole k Hraničné a Lukášovu, zatímco ostatní se drželi silnice. V noci v 11 hodin projeli husaři opět Rýnovicemi směrem na Jablonec. Někteří obyvatelé prchali na Hoření Hraničnou a do Janova. Obecní představený Ferdinand Priebisch z čp. 16, který byl také výběřčím daní uzavřel knihu i pokladnu a obojí ukryl. V poledních hodinách 24. června se objevily první pruské hlídky, husaři s karabinami. Zvony právě zvonily poledne. Zvonění Prusy zarazilo. Po obdržení vysvětlení jeli dále na Mšeno. O hodinu později přitáhlo 4000 - 5000 mužů, utábořili se na silnici a na po-

Srážka rakouské a pruské jízdy před Turnovem

lích mezi Rýnovicemi a Mšenem. Ve Mšeně se jich usadila největší část. Malá část se nakvartýrovala v Rýnovicích. 25. června začalo rekvírování. Vše, co se zrekvírovalo, bylo dopraveno do tábora ve Mšeně. Tabáku a cigár se našlo málo, proto mu-

sely Rýnovice za chybějící množství uhradit 43 zl. 92 kr. rakouské měny. V mnoha staveních byly zabaveny nalezené zbraně, jako flity, pistole, šavle, prach i zápalky. Mezitím nepřetržitě docházely další oddíly, které se ubytovávaly. Mnohé malé světničky byly

obsazeny 30 - 40 muži. Jiné oddíly tábořily pod širým nebem a udržovaly velké ohně. Největší z těchto tří táborových ohňů byl na louce, ležící mezi domy čp. 18, 17 a 44, druhý na prostranství mezi domy čp. 15 a 16, třetí na dvoře domu čp. 37. Jenom díky bezvětří nevznikl té noci žádný požár.

Pluk rakouských husarů odpoledne 3. 7. 1866

Na louce náležející k domu čp. 19 stála baterie šesti kanónů, jiná i s muničními vozy vyjela v noci (pravděpodobně nedopatřením) k Loučné. Předtím vytáhli z postele Františka Priebische z čp. 15, aby jim ukazoval cestu. Nenechali mu ani čas na ustrojení, bos a bez čepice musel s nimi jít. Ráno 26. června se zdály Rýnovice jako po vymření, jen sem tam se objevila ženská postava, jinak všude jen samý Prušák z Magdeburského pluku. V 10 hodin dopoledne se právě Prusové chystali násilím otevřít krám, před jejich příchodem úředně zapečetěný a patřící obchodníkovi Karlu Wagnerovi z čp. 45, když byl trouben poplach. Sedláci museli vykonávat přípřež. Josef Kratzert z čp. 6 a Augustin Prade z čp. 3 se vrátili teprve po několika týdnech s jinými postroji a jinými koňmi. Sedláku Antonínu Lammelovi z čp. 41 dali Prusové za jeho koně pruský stříbrný tolar a jeden rakouský stříbrňák. Odpoledne ve 3 hodiny přišli ubytovatelé Poznaňského pluku č. 18, který o hodinu později dorazil. Většina vojáků postupovala až do Mšena. Katolický polní duchovní se svým pomocníkem se ubytovali u místního duchovního pátera Josefa Heinricha. V 5 hodin ráno dne

Ludvík Benedek

projelo vesnicí ještě kolem 48 muničních vozů. 2. července bylo obnoveno školní vyučování, které bylo po osm dní přerušeno. Ve škole se Prusové neubytováli. Při zpětném pochodu se zde ubytovala ve dnech 6. až 8. září jedna rota Pomořanského pluku č. 49.

Též se přihodilo, že z druhé strany Prosečského hřebene, lidé ještě neviděli vojáky ve válečné akci. Tak z Proseče, Vratislavic a okolí nelenili a vyšli si na Prosečský hřeben, aby dobře viděli na projíždějící vojáky, ale některé vojsko bylo již v ležení v polích a lukách. To pruského velitele znervóznělo

27. června se po velkém spěchu odsunula vojska do Jablonce. Již v 11 hodin dopoledne dorazil další předvoj, který požadoval ubytování pro jednu baterii, která si spletla směr, když místo do Rochlic jela do Rokytnice. (Röchlitz - Rochlitz) Děla byla postavena na poli Augustina Pradeho z čp. 22, s hlavními namířenými na Jablonec. Vedle Rychtářství čp. 2 zřídila obsluha polní kovárnu a markytánka svoji kuchyň. 28. června kolem 7. hodiny ranní odtáhl nepřítel na Jablonec. Teprve nyní se začali vracet ze všech stran uprchlíci, kteří se však dočkali značného posměchu. Ve stejný den večer v 8 hodin

Helmuth von Moltke

tak, že se domníval, že toto množství pohybujících se, zvědavých lidí na Prosečském hřebeni a v lesích, je nepřátelské vojsko. Ihned tam poslal silné jízdní patroly, ale i když zjistil, že se o nepřátelské vojáky nejedná, vyzvali zvědavce, aby se z těchto míst ihned vzdělili a šli domů.

Podobně se stalo, že se zvědaví lidé ve větším počtu soustředili na stráních nad Jabloneckými Pasekami - na Kynastě. V Lukášově (nad dnešním vězením, to je v roce 1995 - asi co je hřiště a dál v lukách), byla v polohovém podstavci pruská děla. Pruský velitel též znervózněl a hned dal rozkaz, na tyto stráně na Kynastě vypálit několik salv. A též tam vyslal silný jízdní průzkum a posléze byly stráně od zvědavců vyklizeny.

Pruský císař Wilhelm I.

Otto von Bismarck

Též se stalo, že místa, kterými vojska neprojížděla ani vojenské akce nepodnikala, byla krutě postižena povinnými dávkami všeho, co vojáci požadovali. Například Janov musel dodat 2 krávy, 35 liber telecího masa, 2 liber rýže, cukru a kávy, 2 půlky sudů piva a 20 bochníků chleba. Škoda činila 471 zl. 16 kr., Loučná musela dodat 35 centů slámy, 14 centů sena, 72 1/2 měřic ovsa, 5 1/2 sáhu dřeva, 117 bochníků chleba, 25 housek, 35 liber másla a špeku, 38 li-

ber kávy, 20 liber rýže, 7 sudů piva, 1/4 vědra vína a tím byla způsobena škoda 146 zlatých ve stříbře a 50 krejcarů, dále pálenku a rosolku, 75 liber tabáku a 500 kusů cigár, kromě toho také zabavením zboží Franzi Hübnerovi a jeho kramářství, čímž mu vznikla škoda 46 zlatých ve stříbře. A sedláři Krejčímu bylo lstí ukradeno sedlářské zařízení a náradí (náčiní) pro domácnost včetně šatů. Škoda způsobená činila 61 zlatých ve stříbře a 70 krejcarů.

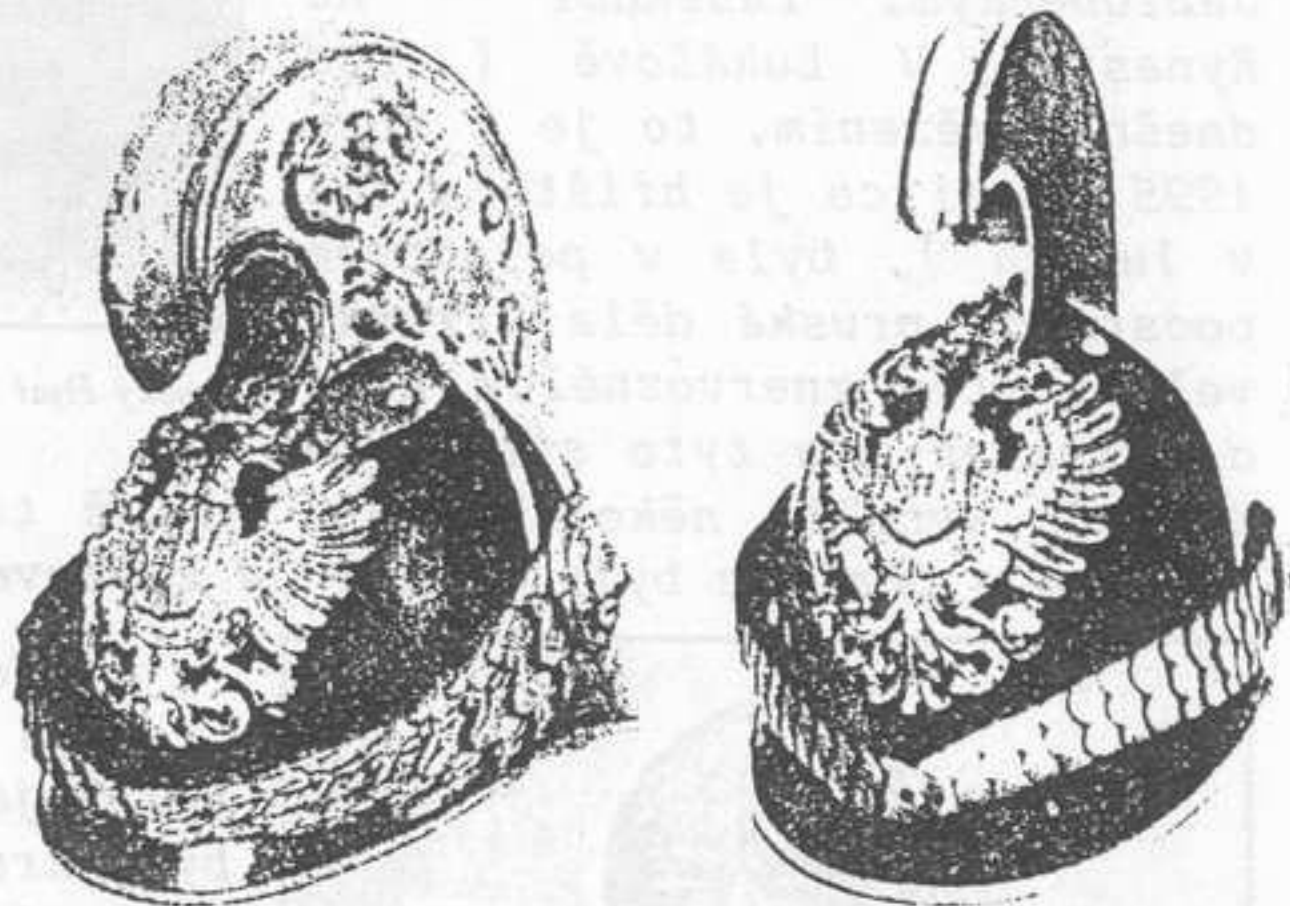
VÁLEČNÉ TRAMPOTY NA HRANIČNÉ (GRÄNZENDORF)

Za válečných let 1741 a 1778 se objevili ve zdejším kraji také Prusové. Naposledy viděla obec nepřátelské oddíly za doby německé bratrovražděné války.

Dne 24. června 1866 odpoledne kolem 3. hodiny se objevilo u představeného obce sedm nepřátelských husarů a zrekvírovali 10 q ovsa, 7 q sena, 1/2 sudu piva, dále slámu atd. spolu se dvěma spřeženími, která se ale asi za tři hodiny opět do Jablonce vrátila.

Dne 25. června kolem 9. hodiny se opět objevila sedmičlenná husarská hlídka, která požadovala spřežení a dobytek.

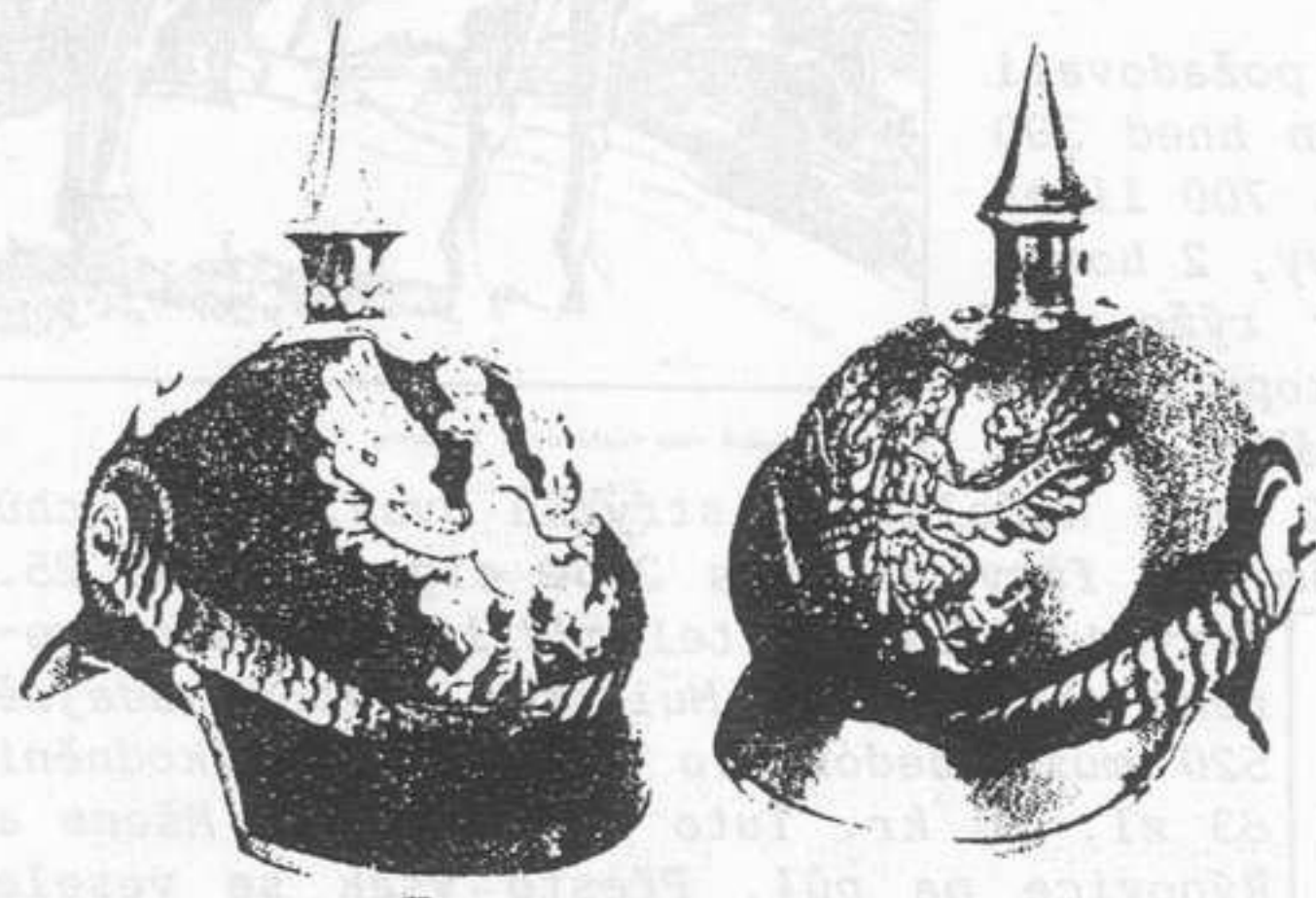
Zatímco byla porážena kráva, dodaná představeným obce, Bohumírem Stumpfem, vyjela patrola do Janova a zanedlouho se vrátila s druhou krávou, zrekvírovanou u hraničenského mlynáře Ignátze Hüttmanna. Patrola zopakovala v témže dni svoji rekvizici, bylo dodáno 590 bochníků chleba, 210 liber hovězího masa, 13 věder piva, 1 1/2 vědra bílé a 1 1/4 vědra sladké pálenky, 2 krávy, 24 q sena, 46 měřic ovsa, 4 stohy slámy, 2 sáhy dřeva atd. Večer v půl jedenácté dorazil k představenému obce vyšší

Rakouské kyrysnické a dragounské přilby. Vlevo pro důstojníky — vpravo pro mužstvo

pruský důstojník (major) se svým adjunktem a ohlásil nastěhování dvou tisíc mužů. Protože představený si dovolil dotázat na bližší dispozice ohledně vzneseného požadavku, bylo mu majorem hrubě spíláno a od adjunkta byl ohrožován na životě, poté musel oba důstojníky doprovodit k obecnímu radnímu v Loučné, kde byl propuštěn s poznámkou „ať táhne k čertu“. V 1 hodině v noci začal příchod Prusů, z nichž „samotnému představenému obce zůstalo na krku 500 mužů se 13 důstojníky od 27. pluku spolu s 25 koňmi“, zatímco ostatní se podle vlastní vůle nakvartýrovali v patnácti až dvaceti domech. Další se utábořili na louce v Loučné, kde bylo také umístěno 16 děl i s trémem. Ráno 26. června vojsko opět odtáhlo, do obce už žádná

další vojska nepřišla. Zato se objevily 27. června v 9 hodin dopoledne patroly od Rýnovic, rekvírující potahy a naturálie. 28. června se rekvírování opakovalo, to už ale bylo veškeré tažné zvířectvo přistaveno, takže tato jízdní hlídka - poslední, která zde byla - odtáhla s nepořízenou. Přestože Hraničná zažila pouze jed-

Vlevo pruská grenadýrská přilha
Vpravo pruská kyrysnická přilha

nou nastěhování vojska, obnášely válečné škody částku 732 zl. 70 kr. rakouské měny.

Rovněž tak válečné útrapy nenechaly Mšeno nedotčeno. Jednoho dne v září roku 1772 sem přišli pruští husaři a ostře vyžadovali potravu. Byli uspokojeni tak, že jim bylo poskytnuto vydatně jídla i pití. Ve válečném roce 1866, 24. června (v neděli) v poledne napochodoval do Mšena prapor Magdeburského pěšího pluku a jedna setnina husarů, zastavily na sil-

nici a obsadily všechny výcho-
dy z vesnice a všechny okolní
výšiny. Dvě čety se vrátily
zpět do Rýnovic, ostatní muž-
stvo se ubytovalo částečně v
domech, část se stáhla na po-
zemek vedle domu prýmkaře
Rösslera, částečně v táboře
„Butterwecke“. Mnoho obyvatel
uprchlo do lesů nebo do obcí
ležících stranou, jako Janov,
Hrabětice atd.

K zabezpečení požadovali
Prusové na první den hned 300
liber telecího masa, 700 liber
chleba, 25 liber kávy, 2 homo-
le cukru, 40 liber rýže, 10
liber másla, 2 1/2 kopy vajec,
3 sudy piva, 15 láhví vína,
5 láhví rumu, 1 1/2 sudu kořalky, 5 strychů ovsa, 5 strychů
sena, 8 strychů slámy, 2 fůry dřeva a 2500 cigaret. Dne 25.

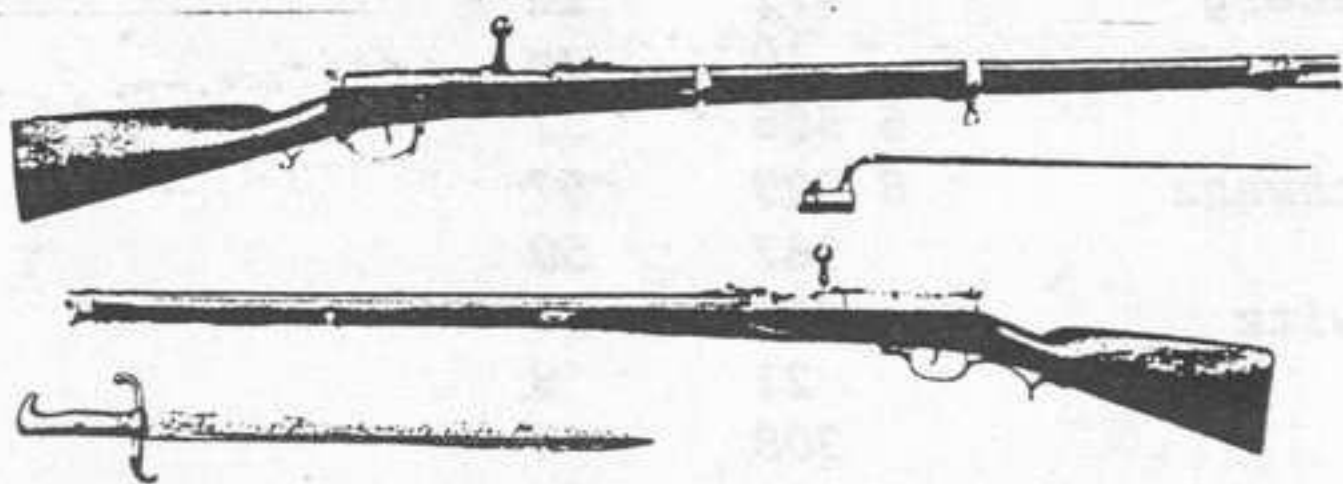
Rakouský pěšák nabíjí svou pušku
— předovku

Polní maršálek von Gablenz u Turnova

června žádal velitel oddílu od představe-
ného obce Antona Müllera, protože údajně
520 mužů nedostalo cigarety, odškodnění
83 zl. 20 kr. Tuto částku nesly Mšeno a
Rýnovice na půl. Přesto však se vesele
dál rekvírovalo. Tak 6 krav bylo v místě
odebráno a okamžitě poraženo. Taktéž pá-
trali vojáci v domech po zbraních, při-
čemž bylo objeveno 19 pistolí, popř. bam-
bitek, 37 pušek, 19 sečných a bodných
zbraní, stejně jako dva pruty olova a
množství prachu. Žvanivost, ba dokonce
zrada přispěly k tomu, že mnohý přišel o
svůj majetek. Dne 26. června se objevil
velitel v doprovodu poručíka v bytě před-
staveného obce, aby vyžadoval rekvírování
pro následující den. Představený však
poznámenal, že už v obci nic není.

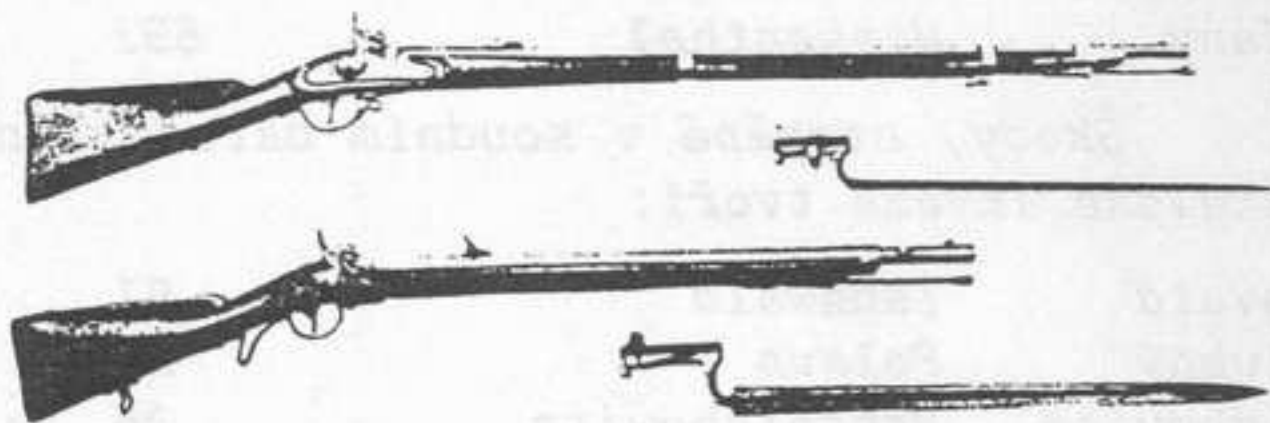
Krátce před odchodem vojsk se velitel obrátil ještě jednou k představenému, aby vyžadoval odškodnou částku za tabák. Protože představený nebyl doma, dal velitel násilně vypáčit zamčenou zásuvku psacího stolu v obecní místnosti. Místo očekávaných peněz bylo uvnitř jen potvrzení o dani z výdělku, kteréžto voják zmuchlal a vzal k sobě. Když pak vnikli Prusové do sklepa domu, vypili nápoje tam uložené nebo je nechali vy-

Nahoře: pruská pěchotní puška vz. 1841 s bodákem. Dole: pruská fízilrská puška vz. 1860 s bodákem

téct a opustili místo své málo početné činnosti teprve když v 10 hodin dopoledne zazněl poslední signál k odpočívání. Vlastníci koní museli oddí-

lům poskytnout přípřež a tak musel kupec Anton Jäkel oželet koně a nový vůz, jeho bratr Josef Jäkel koně, sedlák Josef Vogt dva koně, aniž by obdrželi jakékoliv odškodné. Trýznitelé byli teď ze Mšena pryč, přesto už ve tři hodiny odpoledne téhož dne nastoupili jiní Prusové, a to prapor Poznaňského pěšího pluku č. 18, jedna dělostřelecká bate-

Nahoře: rakouská pěchotní puška vz. 1854 s bodákem. Dole: rakouská myslivecká puška vz. 1862 s bodákem

rie a 12 mužů - hulánů. Asi 500 hulánských mužů bylo vypovězeno do Rýnovic, Pasek a Jindřichova, ostatní zůstali v místě, kde se nastěhovali částečně do bytů, částečně do tábora. Následujícího dne napochodoval nepřítel dál. Po ukončení války nocoval ve Mšeně po dva dny oddíl pěšího pluku č. 49. Celkem se v místě v tomto válečném roce zdržovali 4073 muži, tři baterie a 765 koní. Podle úředního zjištění obnášely škody způsobené ubytováním, které postihly nejhůře obyvatele domů, položených při průjezdní silnici, zhruba 6000 zlatých rakouské měny.

Poznámka: Nemáte-li jiný zdroj podrobnějších informací, poslouží Vám k pochopení některých souvislostí článek o maršálu Helmuthu von Moltke, otištěný v Patronu č. 3 / 94.

Celková škoda, kterou utrpěl jablonecký soudní okres v důsledku nepřátelské invaze obnášela podle hlášení 61 825 zlatých a 9 krejcarů, z toho připadá na:

Dalešice	Dalleschitz	2 190	92 kr.
Jablonec	Gablonz	18 099	6
Mšeno	Grünwald	6 288	5
Janov	Johannesberg	471	16
Josefův Důl	Josefsthal	10	-
Kokonín	Kukan	6 586	51
Vrkoslavice	Seidenschwanz	8 329	57
Huť	Labau	167	50
Maršovice	Marschowitz	867	26
Maxov	Maxdorf	21	9
Nová Ves	Neudorf	308	4
Pulečný	Poletschnei	1 480	58
Proseč	Proschwitz	8 760	87
Rádlo	Radl	3 367	79
Rychnov	Reichenau	4 241	94
Rýnovice	Reinowitz	4 934	55
Lučany	Wiesenthal	691	20

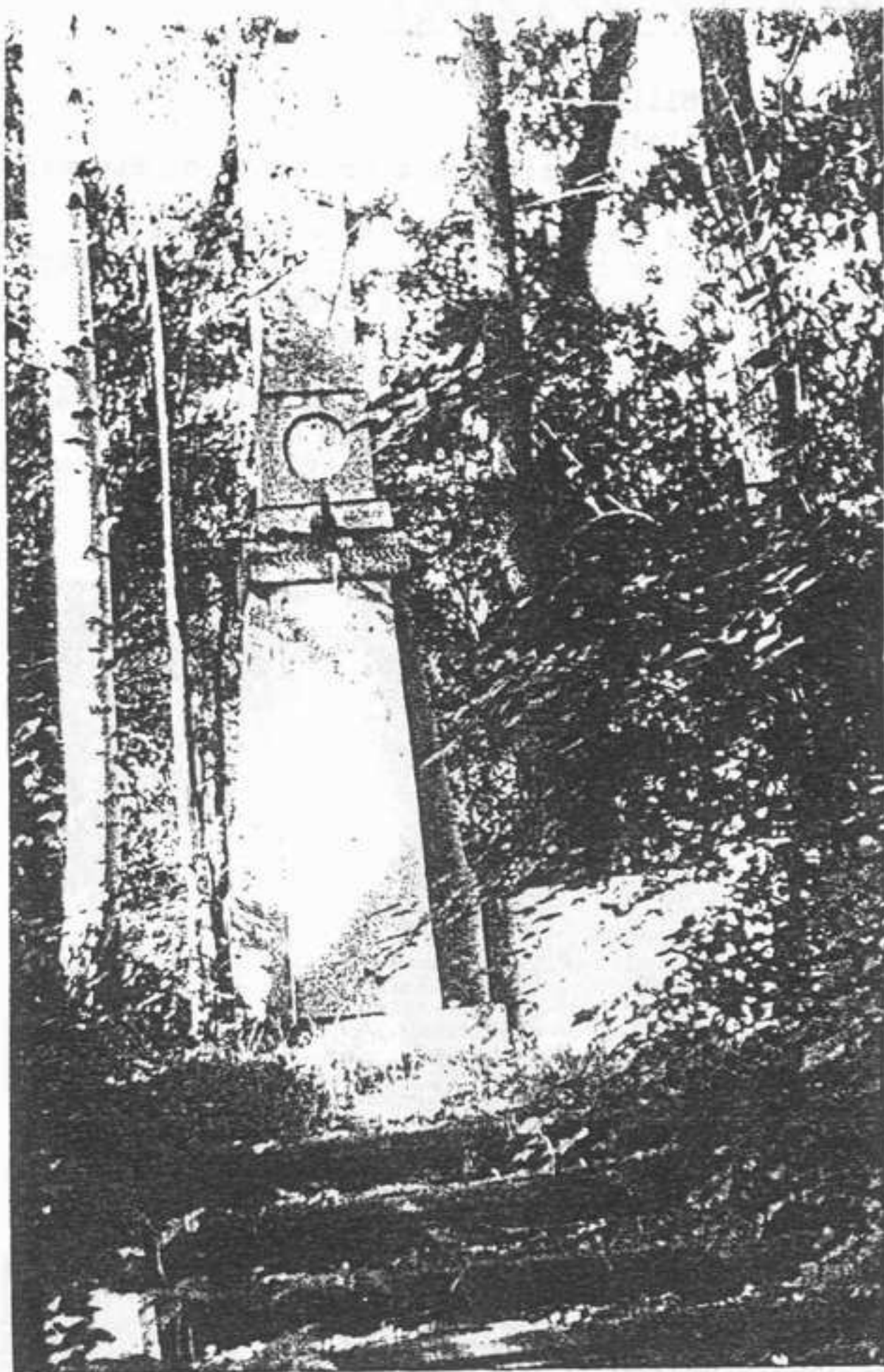
Škody, utrpěné v soudním okrese Tanvald v důsledku nepřátelské invaze tvoří:

Tanvald	Tannwald	81	26
Polubný	Polaun	20	61
Příchovice	Prschichowitz	35	41

Kromě toho postihl okres ještě ekvivalent za poškozené přípřežní vozy 40 zlatých.

Škody, způsobené rakouskými oddíly:

Albrechtice	Albrechtsdorf	246	-
Smržovka	Morchenstern	498	33
Polubný	Polaun	656	-
Příchovice	Prschichowitz	1 269	72
Šumburk	Schumburg	136	30
Tanvald	Tannwald	96	-
Celkem:		2 902	35 kr.

Tak to bylo požadováno na komisi pro nápravu válečných škod. (Kriegsschaden-erhebungs-Commission)

Dne 1. listopadu 1866 navštívilo Jeho Veličenstvo císař František Josef I. Liberec. Při zastávce v Rychnově pozdravili Jeho Veličenstvo c. a k. spolek ostrostřelců, spolek veteránů z Jablonce, stejně jako obecní zastupitelstvo z Rychnova, tamnější pěvecký spolek „Liederkrantz“, tělocvičný a veteránský spolek, stejně jako velké množství lidí.

V uznání zásluh získaných ve válečné době, vyznamenalo Jeho Veličenstvo císař František Josef I. dne 6. března 1867 jabloneckého starostu Josefa Pfeiffera propůjčením řádu Františka Josefa a c. a k. adjunkta Josefa Weisse zlatým železným křížem.

neckého starostu Josefa Pfeiffera propůjčením řádu Františka Josefa a c. a k. adjunkta Josefa Weisse zlatým železným křížem.

Odkaz:

Rýnovická farní kronika - pamětní kniha 1836 - 1908

(Pamětní kniha pro Rýnovice a Lukášov 1836 - 1906)

Jablonecká vlastivěda: Důležité události, 7. oddíl od Ferdinanda Thomase, - Tannwald, str. 70 - 74, z roku 1895.

Kronika pruské invaze do severních Čech roku 1866, nakladatelství A. Jahnla. Nordböhmischen Zeitung von Jahrgang 1890.

Liberecká vlastivěda z roku 1903 - 1905.

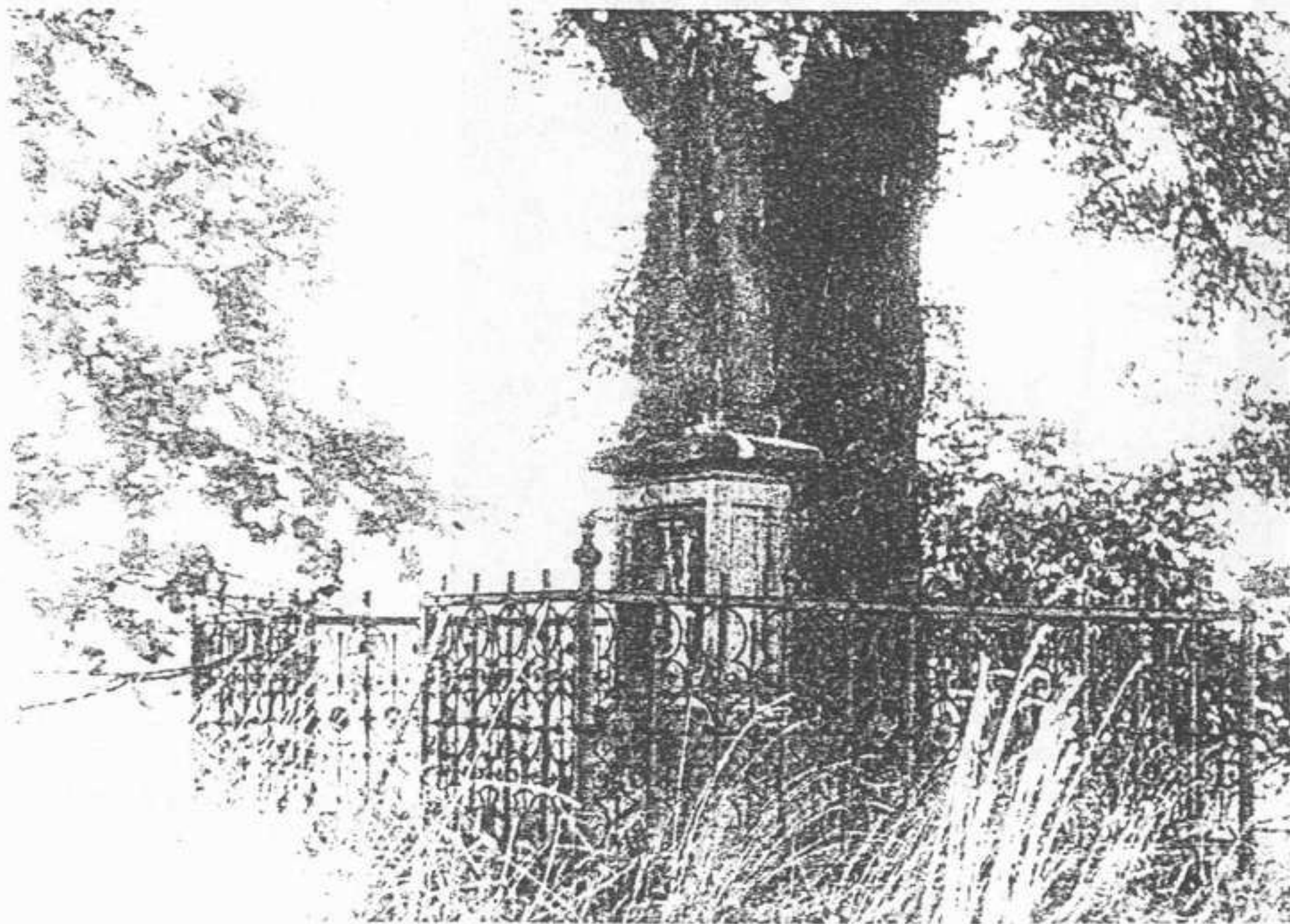
Vypracoval : Zdeněk Pokorný, Průchova 35, Praha - 5 - Košíře

Dne 22. června 1991 - 125 let po tom.

SEZNAM VYOBRAZENÍ

1. Pyramida na místě šarvátky na Milířích
3. Pomník v Dlouhém Mostě před kostelem
5. Starý válečný pomník v Tongrundu, při silnici z Frýdlantu do Kunratic
6. Pomník na Milířích
7. Střelecký terč s motivem "Pruské vojsko na náměstí v Jablonci"
Originál je vystaven v jabloneckém muzeu. Sedmdesát barevných fotografií pro všechny čtenáře Patronu věnovali manželé Zítkovi.
8. Pyramida ve Vrkoslavicích u hlavní silnice, nedaleko kaple
9. Hromadný hrob obětí pod Javorníkem v obci Záskalí
19. Starý pomník 1866 na Horním Tanvaldě naproti kostelu byl po I. světové válce upraven jako symbolický hřbitov obětí světové války.
20. Pomník majora Franze von Panze a čtyř dalších vojáků nedaleko Dlouhého Mostu. Podrobněji o tom v Patronu č. 3/93.

Ostatní kresby jsou popsány přímo v textu.

TENTO VÝTISK JE NEPRODEJNÝ
a slouží výhradně pro vnitřní potřebu našeho sdružení
a jeho členů !

Zpracováno na podzim 1995 jako zvláštní příloha spolkového informačního zpravodaje PATRON nákladem manželů Zítkových.